

JEAN-PAUL SARTRE

Bir Yöneticinin Çocukluğu

*İnsanlar,
tepeden tırnağa
ahlaki bir hava
içindeydiler; bir
tek Lucien, bu
ilkbaharda
kendini tuhaf
ve ahlaksız
hissediyordu.*

ÇEVİRİ: ERAY CANBERK

JEAN-PAUL SARTRE
BİR YÖNETİCİNİN
ÇOCUKLUĞU

Can Modern
Kısa Modern / 33

Bir Yöneticinin Çocukluğu, Jean Paul Sartre
L'enfance d'un chef

İlk basım: *Le Mur (Duvar)*, Gallimard, 1939
Bu kitapta kaynak alınan basım: Gallimard, 2003
© 1939, Éditions Gallimard, Paris
© 2021, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Ekim 2021, İstanbul
Bu kitabın 1. baskısı 5 000 adet yapılmıştır.

Fransızca aslından çeviren: Eray Canberk
Dizi editörü: Emrah Serdan
Düzeltili: Melis Ofias
Mizanpaj: Atahan Sıralar

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Türkmenler Matbaacılık Reklam San. ve Tic. Ltd. Şti.
Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. No: 16-18
Topkapı, İstanbul
Sertifika No: 43087

ISBN 978-975-07-5396-1

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.
Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza, No: 9/25, Sarıyer / İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33
canyayinlari.com/7989750753961
yayinevi@canyayinlari.com
Sertifika No: 43514

JEAN-PAUL SARTRE
BİR YÖNETİCİNİN
ÇOCUKLUĞU

Öykü

Fransızca aslından çeviren: Eray Canberk

Jean-Paul Sartre'in

Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Bulanık, 1981

Duvar, 1994

Akıl Çağı / Özgürlük Yolları 1, 1996

Aydınlar Üzerine, 1997

Yaşanmayan Zaman / Özgürlük Yolları 2, 1997

Sözcükler, 1997

Yıkılış / Özgürlük Yolları 3, 1998

Edebiyat Nedir?, 2005

Öznellik Nedir?, 2015

JEAN-PAUL SARTRE, 1905'te Paris'te doğdu. 1938 yılında, sonradan geliştireceği birçok felsefi konuya yer veren *Bulanıtı* adlı romanını yayımladı. Felsefe alanındaki asıl yeteneğini, 1943'te *Varlık ve Hiçlik* adlı kitabında ortaya koydu. 1945-1949 arasında *Özgürlük Yolları* adlı dört cilt olarak tasarladığı romanını kaleme aldı. İnsanı eylem içinde en iyi gösterecek türün tiyatro olduğuna karar vererek, *Sinekler, Gizli Oturum, Kirli Eller, Şeytan ve Yüce Tanrı, Nekrasov ve Altona Mahpusları* gibi oyunlar yazdı. Kendine özgü Marksizm anlayışını, 1960'ta *Diyalektik Aklın Eleştirisi* adlı yapıtında ortaya koydu. 1964'te değer görüldüğü Nobel Edebiyat Ödülü'nü reddetti. XX. yüzyılın en etkili düşünürlerinden biri olan Sartre, bireyin kökten özgürlüğünü vurgulayan varoluşçuluğun sözcülüğünü üstlendi, romanları ve oyunları ile dünya görüşünü çok geniş bir kitleye aktardı. 1980'de Paris'te ölen Sartre'in cenazesine 25 binden fazla kişi katıldı.

ERAY CANBERK, 1940 yılında İstanbul'da doğdu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü ve İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu'nda öğrenim gördü. Ansiklopedi ve sözlük maddeleri yazdı. Şiir, hikâye, deneme, inceleme, çeviri alanlarında ürün verdi. Troya Edebiyat Ödülü'ne (2010) ve *Kent Kırgını* adlı şiir kitabıyla 2012 Behçet Necatigil Şiir Ödülü'ne değer görüldü. Prévert'den, Desnos'tan, Mao'dan, Éluard'dan, Machado'dan, Tahar Ben Jelloun'dan, Césaire' den yaptığı şiir çevirileri kitap haline getirildi. Çeviri şiir seçkileri hazırladı. Ayrıca çok sayıda çocuk kitabı ve *Red Kit*'in bütün albümlerini çevirdi.

BİR YÖNETİCİNİN ÇOCUKLUĞU

“Küçük melek elbisemin içinde pek güzelim.” Madam Portier, anneme, “Minik oğlunuz pek şeker şey. Küçük melek kılığı içinde çok güzel,” demişti. Mösyö Bouffardier, Lucien’i dizlerinin arasına çektii ve çocuğun kollarını okşadı. “Bu sahiden küçük bir kız,” dedi gülümseyerek. “Senin adın ne bakayım? Jacqueline mi, Lucienne mi, Margot mu?” Lucien kıpkırmızı oldu ve, “Benim adım Lucien,” dedi. Küçük bir kız mıydı, değil miydi artık pek bilmiyordu. Birçok kimse onu küçükhanım diye öpmüştü. Herkes onu ince kanatlarıyla, uzun mavi elbisesiyle, küçük çıplak kolları ve lüle lüle kumral saçlarıyla pek sevimli buluyordu. İnsanların birdenbire onun artık küçük bir oğlan çocuk olmadığına karar vereceklerinden korkuyordu. Boşu boşuna karşı koydu; kimse onu dinlemezdi, ancak uyurken elbisesini çıkarmasına izin verilirdi, sabahleyin uyanınca da elbiseyi ayakucunda bulurdu ve çişini yapmak istediğı zaman da, gündüz Nénette’in yaptığı gibi entarisini kaldırması ve topuklarının üstüne çömelmesi gerekirdi. Herkes ona, “Benim küçük güzel kızım,” derdi. Belki de böyledir, *ben küçük bir kız*’ımdır.

Kendini içinden ne kadar yumuşak hissediyordu, sesi de dudaklarından tatlı ve ince çıkıyordu; belki bu birazcık tiksindiriciydi; yumuşak hareketlerle herkese çiçek de sunardı; kollarını dolayarak kucaklaşmak isterdi. Lucien düşündü: Böyle bir şeyin olmamasına pek sevindi ama Mardi Gras'nın¹ son günü daha fazla eğlenmişti. Ona Pierrot kılığı giydirmişlerdi, Riri'yle birlikte bağıra çağıra koşup zıplamış ve masaların altına saklanmışlardı. Annesi, ona saplı gözlüğüyle hafifçe vurdu: "Küçük oğlumla iftihar ediyorum." Gösterişli ve güzel kadındı, bütün bu hanımların en tombulu, en irisiydi. Beyaz bir örtüyle kaplı uzun büfenin önünden geçtiği zaman bir kupa şampanya içmekte olan babası, Lucien'i, "Koca adam!" diyerek yerden kaldırdı. Lucien ağlamak ve, "I-ıh," demek isteği duydu içinden. Portakal şerbeti istedi, çünkü şerbet buzluymuş ve içmesi yasaklanmıştı. Ama küçücük bir bardağa iki parmak koyarak verdiler. Şerbetin yapış yapış bir tadı vardı ve o kadar da buzlu değildi: Lucien, çok hasta olduğu zaman içtiği hintyağlı portakal şerbetlerini düşünmeye koyuldu. Hıçkırığa hıçkırığa ağladı ve otomobilin içinde babasıyla annesinin arasına oturmuş olmayı pek avundurucu buldu. Anne, Lucien'i kendine doğru çekip bastırıyordu, sıcaktı ve güzel kokuyordu, her şeyi ipektendi. Zaman zaman, otomobilin içi tebeşir gibi beyaz oluyor, Lucien gözlerini kırıştırıyor, annesinin elbisesinin göğüs kısmındaki melekşeler gölgeden çıkıyor ve Lucien birden onların kokusunu içine çekiyordu. Yine de birazcık hıçkırıyordu, ama kendini nemli ve pırlıtlı hissediyordu, biraz da yapış yapış, portakal

1. Fransa'da, Paskalya öncesindeki 40 günlük büyük perhiz döneminin başlangıcı olan Küllenme Çarşambası'ndan önceki salı günü. (Y.N.)

şerbeti gibi. Küçük küvetinin içinde suyla oynamak, annesinin kauçuk süngerle onu yıkaması çok hoşuna giderdi. Bebekliğinde olduğu gibi, anne ve babasının odasında yatmasına izin verildi. Güldü ve küçük yatağının yaylarını gıcırdattı, babası da, “Bu çocuk pek afacan,” dedi. Biraz portakal çiçeği suyu içti ve babasını üzerinde yalnızca gömlekle gördü.

Ertesi gün Lucien, bazı şeyleri unutmuş olduğundan emindi. Gördüğü düşü çok iyi anımsıyordu: Annesi ve babası melek elbisesi giymişti, Lucien çırılçıplak oturağına oturmuştu, trampet çalıyordu, baba ve anne onun çevresinde uçuşuyorlardı; bu bir karabasandı. Ama düş görmeden önce bazı şeyler olmuştu, Lucien uyanmak zorunda kalmıştı. Anımsamaya çalışınca, akşamleyin yakılan gece lambasına tıpatıp benzeyen mavi küçük bir lambayla aydınlatılmış karanlık uzun bir tünel görünüyordu, anne ve babasının odasında. Bu karanlık ve mavi gecenin içinde gerçekten bir şey olup bitmişti; beyaz bir şey. Annesinin ayakları yanında yere oturdu ve trampetini aldı. Annesi, “Niçin bana gözlerini dikmiş bakıyorsun, tatlım?” dedi. Lucien gözlerini indirdi ve, “Bum, bum, tararabum!” diye bağırarak trampetine vurdu. Ama kadın başını çevirince ona inceden inceye bakmaya koyuldu, sanki ilk kez görüyordu onu. Kumaştan yapılmış gülüyle bir entari. Lucien entariyi iyi biliyordu, yüzü de. Bununla birlikte artık benzer değillerdi. Birdenbire böyle olduğunu sandı; olup biteni biraz olsun daha da düşünseydi aradığını buluverecekti. Tünel, kül rengi solgun bir gün ışığıyla aydınlandı ve bazı şeylerin de kıpırdadığı görülüyordu. Lucien korktu ve bir çığlık attı: Tünel kayboldu. “Neyin var yavrucuğum?” dedi annesi. Yanına diz çökmüştü ve kaygılı bir hali vardı. “Kendi kendime eğleniyorum,” dedi Lucien.

Anne güzel kokuyordu, kendine dokunmayacağından korktu, ona tuhaf gözükiyordu, baba da öyle. Onların odasında bir daha uyumamaya karar verdi.

Sonraki günler anne hiçbir şeyin farkına varmadı. Lucien her zaman etekliklerinin içindeydi, her zaman olduğu gibi, gerçek küçük bir erkek gibi kadınla gevezelik ediyordu. Kendine *Kırmızı Başlıklı Kız*'ı anlatmasını istedi ve anne onu dizlerinin üstüne oturttu. Kurttan ve Kırmızı Başlıklı Kız'ın büyükannesinden söz etti, bir parmağı havada, gülümseyerek ve ağır ağır. Lucien ona bakıyor, "E sonra?" diyordu ve bazı bazı boynundaki saç lülelerine dokunuyordu, ama onu dinlemiyordu, gerçek annesi olup olmadığını kendi kendine soruyordu. Hikâyesini bitirince ona, "Anne, bana küçük bir kız olduğun zamanı anlat," dedi. Anne de anlattı. Ama belki de yalan söylüyordu. Belki de eskiden küçük bir oğlan çocuktu ve ona entariler giydirmişlerdi –Lucien'e olduğu gibi, geçen akşam– bir kıza benzemek için böyle giyinip durmuştu. Tereyağı gibi yumuşak güzel, tombul kollarını ipekli kumaşın altından uslu uslu elledi. Annenin entarisi çıkartılsa ne olurdu, babanın pantolonları giydirilse? Belki annede hemencecik bir kara bıyık çıkardı. Bütün gücüyle annesinin kollarını sıktı, anne kendi gözünde korkunç bir hayvana dönüşüyor gibi bir izlenime kapıldı ya da panayır yerindeki gibi sakallı bir kadın olurdu belki de. Kadın ağzını kocaman açarak güldü, Lucien kırmızı dilini ve boğazının dibini gördü. Pisti, içine tükürmek istedi. "Ha ha ha!" diyordu annesi. "Nasıl da sıkıyorsun, yavrucuğum! Çok kuvvetli sık beni. Beni sevdiğin kadar kuvvetli." Lucien gümüş yüzüklerle dolu güzel ellerinden birini aldı ve onu öpüklere boğdu. Ama ertesi gün, anne, Lucien'in ya-

nında otururken ve oturağının üstünde onu elleriyle tutarken ve ona, “Yap, Lucien, yap tatlım, n’olursun,” derken Lucien birden çişini tuttu ve ona, biraz nefes nefese, sordu: “Ama sen benim sahici annem misin, sahici?” Kadın ona, “Küçük aptal,” dedi ve şimdi çişinin olup olmadığını sordu. O günden sonra Lucien annesinin güldürü oynadığına inandı ve ona büyüdüğü zaman evleneceğini hiç söylemedi. Ama bu güldürünün ne olduğunu pek bilmiyordu. Tüneli gördüğü gece hırsızlar anne ve babasını yataklarından almaya gelmiş olabilirler ve onların yerine bu ikisini koymuş olabilirlerdi. Ya da bunlar sahici annesi ve babasıydılar da gündüz bir rol oynuyorlardı, gece de başka oluyorlardı. Lucien sıçrayarak uyandı ve Noel gecesi, onları şömineye oyuncakları koyarken gördüğü zaman oldukça şaşırıldı. Ertesi gün Noel Baba’dan söz ettiler ve Lucien de onlara inanır gibi yaptı. Bu onların rolünün içindeydi diye düşünüyordu. Oyuncakları çalmış olmaları gerekiyordu. Şubat ayında, kızıla yakalandı ve çok eğlendi.

İyileşince yetim oyunu oynamayı âdet edindi. Kestane ağacının altına, çimenliğin orta yerine oturuyordu, ellerini toprakla dolduruyor ve düşünüyordu: “Bir yetim olurdum, adım Louis olurdu. Altı günden beri yemek yememiş olurdum.” Hizmetçi kadın Germaine, öğle yemeği için ona seslendi ve masada oyununa devam etti. Anne ve baba hiçbir şeyin farkında değillerdi. Onu bir yankesici yapmak isteyen hırsızlar tarafından alıp götürülmüştü. Öğle yemeğini yiyince kaçardı, gider onlara haber verirdi. Az yemek yedi, az su içti, “Koruyucu Meleğin Hanı”nda karnı acıkmuş bir adamın ilk yemeğinin hafif olması gerektiğini okumuştü. Bu çok eğlenceliydi, çünkü herkes oyun oynuyordu. Baba ve anne, baba ve

anne olma oyunu oynuyordu. Anne pek üzgün olma oyunu oynuyordu, çünkü yavrucuğu pek az yemek yemişti, baba gazete okumak ve zaman zaman Lucien'in önünde, "Badabum, koca adam!" diyerek parmağını oynatma oyunu oynuyordu. Lucien de oynuyordu, ama sonunu nasıl getireceğini artık pek iyi bilmiyordu. Yetim mi? Yoksa Lucien mi olmak? Sürahiye baktı. Suyun dibinde oynayan kırmızı küçük bir ışık vardı ve kara kıllarıyla, büyük ve ışıklı sürahinin içindeki babasının eli olduğuna insan yemin ederdi. Lucien'de birdenbire sürahinin de sürahi olma oyunu oynadığı izlenimi uyandı. Sonunda yemeklere pek az dokundu ve öyle acıktı ki öğleden sonra bir düzine erik çalmak zorunda kaldı; az kalsın midasını bozuyordu. "Lucien olma" oyununu oynamanın canına yettiğini düşündü.

Gelgelelim kendini bu işten alıkoyamıyordu ve her zaman oyun oynuyormuş gibi geliyordu. Pek çirkin ve pek ciddi olan Mösyö Bouffardier gibi olmak isterdi. Akşam yemeğine geldiği zaman Mösyö Bouffardier, "Saygılarımı sunarım, hanımefendi," diyerek annesinin elinin üstüne eğiliyordu, Lucien salonun orta yerine dikiliyordu, adama hayranlıkla bakıyordu. Ama Lucien'in başından geçen hiçbir şey ciddiyet taşı-mıyordu. Düştüğü ve bir yeri şiştiği zaman, çoğu kez ağlamayı bırakıyor ve kendi kendine soruyordu: "Ben gerçekten kaka mıyım?" Böylece kendini daha da hüzünlü hissediyordu ve gözyaşları yeniden bir güzel akmaya başlıyordu. "Saygılarımı sunarım hanımefendi," diyerek elini öptüğü zaman annesi, "Bu hoş bir şey değil sevgilim, büyüklerle alay etmemelisin," diyerek onun saçlarını karıştırdı. Kendini iyice cesareti kırılmış hissetti. Ayın ilk ve üçüncü cuması dışında kendini önemli bulmuyordu. O günler birçok hanım annesini görmeye geli-

yordu; ilerinden biri ya da ikisi yasta oluyordu. Lucien yas tu-
tan kadınları seviyordu, özellikle ayakları büyük olursa. Ge-
nellikle büyüklerle eęleniyordu, nk onlar pek saygıdeęer-
diler ve insan, kk oğlan çocuklarının altlarına kaçırdıkları
gibi o kadınlara da yataklarını kirlettiğini düşünmeye kalkı-
şamaz, nk iyi giyinmişlerdir, giysileri koyu renklidir, elbi-
senin altında da ne olduğunu insan, kafasında canlandıra-
maz. Hep bir arada oldukları zaman her şeyi yerler, konuşur-
lar, gülüşleri bile oturaklıdır, ayindeki gibidir. Lucien'i adam
yerine koyuyorlardı. Madam Couffin, Lucien'i dizlerine alıyor,
"Gördüęüm en cici ocuk," diyerek baldırlarını elliyordu. Ar-
dından hoşlandığı şeyleri soruyor, onu öpüyor, büyüyünce ne
yapacağını soruyordu. Lucien bazı bazı Jeanne d'Arc gibi b-
yük bir general olacağını, Almanlardan Alsace-Lorraine'i geri
alacağını söylüyordu, bazen de misyoner olmak istediğini sy-
lyordu. Her konuştğunda söylediklerine inanıyordu. Ma-
dam Besse, hafif bıyıklı, iri, güçlü bir kadındı. Lucien'i arka-
st yatırıyor, "Kk bebeğim," diyerek onu gıdıklıyordu.
Lucien hoşnuttu, rahatça gülüyordu ve gıdıklandıka kıvranı-
yordu. Kk bir bebek olduğunu, büyükler için sevimli k-
k bir bebek olduğunu düşünüyordu ve Madam Besse'in onu
soymasından, yıkamasından, onu kauçuk bir bebek gibi k-
k bir beşiğin içine uykuya yatırmasından hoşlandığını d-
şnyordu. Bazı zamanlar da, "Ne diyor, benim bebeğim?" di-
yordu ve birdenbire Lucien'in karnına bastırıyordu. O zaman,
Lucien mekanik bir bebek taklidi yapıyordu, boęuk bir sesle,
"Uvvaa!" diyordu ve ikisi birden gülüyorlardı.

Her cumartesi eve öğle yemeğine gelen Papaz Efendi,
Lucien'e, annesini sevip sevmedięini sordu. Lucien güzel an

Varlıklı bir ailenin çocuğu olan Lucien Fleurier, varoluşsal bir kriz yaşar ve hayatında bir anlam bulmak amacıyla arayışa koyulur. Önce bohem çevrelere girerek eşcinsel bir ilişki deneyimler, ardından aşırı sağcı bir gençlik örgütüne dahil olur. Nihayetinde kişiliğinin anahtarını, reddettiğini düşündüğü şeyin tam kalbinde bulur. Lucien'in öyküsü, bir çocuğun dört yaşından erken yetişkinliğine uzanan bir *bildungsroman* parodisi.

#fransızmodernleri #çocukluk #bildungsroman
#varoluşçuluk #psikanaliz

canyayinlari.com | f | i | t canyayinlari

15 TL

öykü

ISBN 978-975-07-5396-1

9 789750 753961